

ग्रामिण पर्यटनले होटल तथा घरबास व्यवसायीहरूमा पारेको प्रभाव

(सिक्लेस, कास्कीको एक समाजशास्त्रीय अध्ययन)

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकि तथा सामाजिकशास्त्र संकाय
अन्तर्गत समाजशास्त्र विभागमा समाजशास्त्र विषयको
स्नातकोत्तर तहका उपाधिको लागि प्रस्तुत
शोध पत्र

प्रस्तुतकर्ता

लाल बहादुर गुरुङ

रोल नं.: १३८/०६८

परिक्षा रोल नं.: ४८०४८२/०७०

त्री वि दर्ता नं.: ९-१-४८-१२०७-२००३

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकि तथा सामाजिक शास्त्र संकाय
समाजशास्त्र तथा ग्रामिण विकास विभाग
पृथ्वीनारायण क्याम्पस, पोखरा

२०७७

सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, पृथ्वीनारायण क्याम्पस, मानविक तथा सामाजिक शास्त्र संकाय समाजशास्त्र विभाग अन्तर्गत समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तहको द्वितीय वर्षको आवश्यकता परिपूर्तिका निम्ति शोधकर्ता छात्र लाल बहादुर गुरुङद्वारा “ग्रामीण पर्यटनले होटल तथा घरबास व्यवसायहरुमा पारेको प्रभाव” सिक्लेस, कास्कीको एक समाजशास्त्रीय अध्ययन शीर्षकमा तयार पारिएको शोध पत्र मेरो प्रत्यक्ष सुपररिवेक्षण र निर्देशनमा तयार पारिएको हो । उक्त शोध पत्रलाई आवश्यक मुल्यांकनको लागि मूल्याङ्कन समिति समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

.....

उप प्रा. नेत्र नारायण पौडेल

शोध निर्देशक

समाजशास्त्र तथा ग्रामिण विकास विभाग

पृथ्वीनारायण क्याम्पस, पोखरा

मिति : २०७७/११/१८

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय पृथ्वीनारायण क्याम्पस, मानविकि तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय, समाजशास्त्र विषयमा स्नातकोत्तर तह द्वितिय वर्षको आवश्यकता परिपूर्तिको निमित्त शोधकर्ता छात्र लाल बहादुर गुरुङद्वारा यस विभागमा प्रस्तुत “ग्रामीण पर्यटनले होटल तथा घरबास व्यवसायहरुमा पारेको प्रभाव” सिक्लेस, कास्कीको एक समाजशास्त्रीय अध्ययन शीर्षकमा तयार पारिएको शोधपत्र मूल्यांकन समितिबाट स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन समिति

.....
उप प्रा.नेत्र नारायण पौडेल
शोध निर्देशक
समाजशास्त्र तथा ग्रामिण विकास विभाग
पृथ्वीनारायण क्याम्पस, पोखरा

.....
रुद्र प्रसाद तिमिल्सिना
बाह्य परीक्षक
समाजशास्त्र तथा ग्रामिण विकास विभाग
पृथ्वीनारायण क्याम्पस, पोखरा

.....
प्रा.डा. विश्व कल्याण पराजुली
विभागिय प्रमुख
समाजशास्त्र तथा ग्रामिण विकास विभाग
पृथ्वीनारायण क्याम्पस, पोखरा

मिति : २०७७/११/२८

कृतज्ञता

प्राकृतिक सांस्कृतिक तथा जैविक विविधतायुक्त देश नेपाल बहु जाति, बहु धार्मिक, बहु सांस्कृतिक, अनुपम प्राकृतिक छटाले भरिपूर्ण संसारकै आकर्षक, सुरक्षित, मनोरम पर्यटकीय गन्तव्य हो । गण्डकी प्रदेशको राजधानी पोखरा पर्यटनको पर्यायवाची शब्द नै हो । यसलाई पर्यटनको राजधानी शहर भन्दा फरक नपर्ला । यही पर्यटकीय शहर पोखराबाट ४० किलोमिटर उत्तर पूर्वमा रहेको गुरुङ समुदायको ऐतिहासिक र सांस्कृतिक महिमा बोकेको गाउँ सिक्लेस हाल नेपाल सरकारको पर्यटकीय गन्तव्यमा सूचीकृत भएको छ । त्यहाँ पर्यटकको सुविधाको लागि होटल तथा होमस्टेहरु सुरुवात भएका छन् । यही सिक्लेस गाउँको “ग्रामिण पर्यटनले होटल तथा घरबास व्यवसायीहरुमा पारेको प्रभावबारे” एक समाजशास्त्रीय अध्ययन गर्ने सुवर्ण अवसर दिनुभएकोमा त्रीभुवन विश्वविद्यालय मानविकी संकाय, समाजशास्त्र तथा मानवशास्त्र विभाग पृथ्वीनारायण क्याम्पस पोखरा प्रति आभार व्यक्त गर्दछु । यस सोध कार्यलाई बस्तुपरक बनाउन सल्लाह, सुभाष, मार्ग निर्देशन दिनुहुने सोध निर्देशक गुरु नेत्र नारायण पौडेल र पृथ्वीनारायण क्याम्पस समाजशास्त्र विभाग प्रमुख विश्व कल्याण पराजुली सर प्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

सिक्लेस गाउँलाई सुरक्षित, आकर्षक पर्यटकीय रूपमा चिरपरिचित गर्दै त्यहाँका व्यवसायीहरुमा रहेका समस्याहरु निराकरण गर्दै, रोजगारीका अवसरहरु मार्फत गरिवी निवारण सहित सिक्लेस गाउँको आर्थिक समृद्धि सहितको परिवर्तन हुने आशा लिदै यो शोधपत्र तयार गरेको छु ।

अध्ययन क्षेत्रमा अध्ययन कार्यलाई सरल र सहज रूपमा सहयोग गर्नु भएकोमा मादी १ सिक्लेसको दाई चन्द्र बहादुर गुरुङ र भाउजू सिर सुब्बा गुरुङ, सम्पूर्ण मादी १ का होटल तथा होमस्टेका उत्तरदाता बाबा आमा, दाज्यु भाई तथा दिदी बहिनीहरु, मादी १ का वडा अध्यक्ष सुरज कुमार गुरुङ, एक्याप सिक्लेसका कार्यालय प्रमुख उत्सव न्यौपाने, होटल व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष सुरेन्द्र गुरुङ, घरबास व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष टाइमाया गुरुङ, सिक्लेस आमा समूहका अध्यक्ष नौ माया गुरुङ, सिक्लेस युवा क्लवका अध्यक्ष पदम गुरुङ, नमस्ते गेष्ट हाउसका सञ्चालक दाई धन बहादुर गुरुङ, शिक्षक एवं वृद्धिजिवी गेहेन्द्र गुरुङ, मादी गाउँपालिका अध्यक्ष वेद बहादुर गुरुङ, गण्डकी प्रदेश सभाका माननीय सांसद

मन बहादुर गुरुड लगायत सम्पूर्ण समाजसेवी, राजनीतिकर्मी, युवा क्लवका साथीहरु सम्पूर्णलाई स्मरण गर्दै यस शोधलाई सुरुदेखी अन्तीम सम्म फोटोग्राफी तथा प्राविधिक सहयोग गर्नु भएकोमा सिर्जना गुरुड र वेल बहादुर वि.क लाई आभार व्यक्त गर्दै सम्पूर्णलाई धन्यवाद सहित कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु ।

मिति : २०७७/११/११

लाल बहादुर गुरुड
शोधार्थी

विषयसूची

सिफारिस पत्र	ii
स्वीकृति पत्र	iii
कृतज्ञता ज्ञापन	iv
विषयसूची	vi
तालिका सूची	x
शोध सार	xiii
संक्षिप्त संबदावली	xvi
अध्याय एक: परिचय	१-१७
१.१ अध्ययनको पृष्ठभूमि	१
१.२ समस्याको कथन	१४
१.३ अध्ययनको उद्देश्य	१६
१.४ अध्ययनको महत्व	१६
१.५ अध्ययनको सीमाहरु	१६
१.६ संगठनात्मक ढाँचा	१७
अध्याय दुई : साहित्य पुनरावलोकन तथा सैद्धान्तिक सिंहावलोकन	१८-४१
२.१ पर्यटनको अवधारणागत सिंहावलोकन	१८
२.१.१ ग्रामीण पर्यटन र घरबासको अवधारणा	२१
२.१.२ ग्रामिण पर्यटन योजनाका उद्देश्यहरु	२३
२.१.३ सांस्कृतिक पर्यटन	२४
२.२ पर्यटनको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि र विकसाक्रम	२५
२.३ वर्तमान अवस्थामा पर्यटन उद्योगको अवस्था	२६
२.४ नेपालमा पर्यटनको विकास	२६
२.५ नेपालमा पर्यटन उद्योगको अवस्था	२९
२.६ नेपालमा राष्ट्रिय प्राथमिकतामा पर्यटन	३०
२.७ नेपालमा घरबासको सुरुवात	३०
२.८ पूर्व साहित्य समिक्षा	३१
२.९ अवधारणागत ढाँचा	३५
अध्याय तीन : अध्ययन विधि	४२-४४
३.१ अध्ययन क्षेत्र छनौटको औचित्य	४२
३.२ अनुसन्धानको ढाँचा	४२
३.३ तथ्यांकको स्रोत एवं प्रकृति	४३

३.४ समग्रता एवं नमुना छनौट	४३
३.५ तथ्यांक संकलन विधि	४३
३.६ तथ्यांक विश्लेषण एवं प्रस्तुतिकरण	४४
३.७ प्राथमिकता र विश्वासनीयता	४४
अध्याय चार : होटल तथा घरबास व्यवसायीहरुको सामाजिक तथा आर्थिक अवस्थाको अध्ययन	४५-६७
४.१ भौगोलिक अवस्थिती	४५
४.१.१ हावापानी र जलवायु	४६
४.१.२ जनसंख्या	४६
४.१.३ धर्म, संस्कृति र जातजातियता	४७
४.२ घरधुरी सर्वेक्षण	४७
४.२.१ जातजातीयता	४८
४.२.२ उमेर समूह	४८
४.२.३ धर्म	४९
४.२.४ परिवारको प्रकार	५०
४.२.५ वैवाहिक स्थिती	५१
४.२.६ पेशा	५२
४.२.७ घरको बनोट	५२
४.२.८ घरबारी	५३
४.२.९ खेतबारी	५४
४.२.१० पाखो, खोरिया र वन	५४
४.२.११ धानवाली	५५
४.२.१२ मकै/कोदो	५६
४.२.१३ भटमास/आलु	५७
४.२.१४ खान पुग्ने समय	५८
४.२.१५ प्रमुख आम्दानीको स्रोतहरु	५९
४.२.१६ सन्तुष्टि	६०
४.२.१७ असन्तुष्टि	६१
४.२.१८ घरको निर्णय प्रक्रिया	६२
४.२.१९ आम्दानी खर्चको क्षेत्र	६३
४.२.२० पर्यटकको खानाको रुची	६३
४.२.२१ पर्यटकबाट आम्दानी	६४
४.२.२२ पर्यटक संगको सम्पर्क	६५
४.२.२३ पर्यटकको यातायातको माध्ययम	६५
४.२.२४ पर्यटकको संख्याको आधार	६६
४.२.२५ आर्थिक आधारमा पर्यटक	६७

अध्याय :पाँच पर्यटन व्यवसायले व्यवसायीहरूको जीवन स्तरमा ल्याएको परिवर्तन र प्रभाव ७०-९०

५.१ आर्थिक प्रभाव	७०
५.१.१ होटल तथा घरबास व्यवसायीहरूको आयमा वृद्धि	७१
५.१.२ रोजगारीको अवसर	७१
५.१.३ स्थानीय उत्पादनको बजार	७२
५.१.४ गाउँपालिकाको राजस्वमा वृद्धि	७३
५.१.५ विकास निर्माणमा सहभागी	७४
५.२ सामाजिक तथा सांस्कृतिक प्रभाव	७५
५.२.१ पर्यटन र तालिम	७५
५.२.२ सीप र क्षमता वृद्धि	७६
५.२.३ नयाँ भाषा, संस्कृति र सभ्यताको ज्ञान	७६
५.२.४ आपसी भातृत्व र मित्रता	७७
५.२.५ अन्ध विश्वास तथा कुरितीको अन्त्य	७८
५.३ वातावरणीय प्रभाव	७८
५.३.१ सरसफाई	७९
५.३.२ प्राकृतिक सम्पदा तथा वातावरणको संरक्षण र वृक्ष रोपन	७९
५.४ व्यवसाय सुरु गरेको वर्ष	८०
५.५ पर्यटनबाट हुने आम्दानी	८१
५.६ पर्यटकको संख्या	८२
५.७ व्यवसाय प्रवेश गर्नु पूर्व व्यवसायीहरूको स्थिती	८३
५.८ सामाजिक संस्थामा हुने आवद्धता	८३
५.९ व्यवसाय प्रति समाजको दृष्टिकोण	८४
५.१० व्यवसायीमा परिवर्तन	८५
५.११ पर्यटकको किसिम	८५
५.१२ शैक्षिक अवस्था	८६
५.१३ महिला तथा आमा समूहको सहभागिता	८७
५.१४ गाउँमा देखिएको प्रभाव	८८
५.१५ पाहुनाको रुची र प्राथमिकता	८९
५.१६ ज्ञान, सिप अभिवृद्धिको अवस्था	९०
५.१७ होटल तथा घरबासको वर्गीकरण	९०

अध्याय छ : ग्रामिण पर्यटन विकासमा स्थानीय तथा व्यवसायीको सहभागिता ९५-९९

६.१ ग्रामिण पर्यटन र स्थानीय तथा व्यवसायीको सहभागिता	९५
--	----

६.२ पर्यटन विकासमा स्थानीय तथा व्यवसायीको योगदान	९६
६.३ पूर्वाधार निर्माणमा प्राथमिकता	९६
६.४ पूर्वाधारको प्राथमिकताको कारण	९७
६.५ पूर्वाधार निर्माणको जिम्मा	९८
६.६ सिक्लेसको पर्यटनको मुख्य दृश्य अवलोकन	९८
६.७ सांस्कृतिक महत्व	९९

अध्याय सात : सारांश, निष्कर्ष तथा सुझावहरू १००-१

७.१ अध्ययनको सारांश	१००
७.२ निष्कर्ष	१०५
७.३ भविष्यमा हुन सक्ने सम्भावित अध्ययनहरू	१०७

सन्दर्भ सामग्री

- परिविष्ट १ : अन्तर्वार्ता अनुसूची
 परिविष्ट २ : जानकार व्यक्तिहरूसंग अन्तर्वार्ताको लागि अन्तर्वार्ता अनुसूची
 परिविष्ट ३ : अन्तर्वार्तामा सहभागी जानकार व्यक्तिहरूको नामावली
 परिविष्ट ४ : मादी गाउँपालिकाको नक्सा
 परिविष्ट ५ : अध्ययन क्षेत्रका तस्वीरहरू

तालिका सूची

तालिका	पेज नं.
४.१ घरधुरी सर्वेक्षण विवरण	४७
४.२ जातजातीयता विवरण	४८
४.३ उमेर समूह विवरण	४८
४.४ पर्यटकहरुको उमेर	४९
४.५ उत्तरदाताको धर्म विवरण	५०
४.६ परिवारको प्रकार	५१
४.७ उत्तरदाताको वैवाहिक विवरण	५१
४.८ पेशा विवरण	५२
४.९ घरको बनोट विवरण	५३
४.१० घरबारी विवरण	५३
४.११ खेतबारी विवरण	५४
४.१२ पाखो, खोरिया र वन विवरण	५५
४.१३ धानवाली विवरण	५६
४.१४ मकै/कोदो विवरण	५७
४.१५ भटमास/आलु विवरण	५८
४.१६ खान पुग्ने समय विवरण	५९
४.१७ प्रमुख आम्दानीको स्रोतहरु विवरण	६०
४.१८ सन्तुष्टि विवरण	६१
४.१९ असन्तुष्टि विवरण	६१
४.२० घरको निर्णय प्रक्रिया विवरण	६२
४.२१ आम्दानी खर्चको क्षेत्र विवरण	६३

४.२२ पर्यटकको खानाको रुची विवरण	६४
४.२३ पर्यटकबाट आम्दानी विवरण	६४
४.२४ पर्यटक संगको सम्पर्क विवरण	६५
४.२५ पर्यटकको यातायातको माध्यमविवरण	६६
४.२६ पर्यटकको संख्याको आधार विवरण	६६
४.२७ आर्थिक आधारमा पर्यटकविवरण	६७
५.१ होटल तथा घरबास व्यवसायीहरुको आयमा वृद्धि विवरण	७१
५.२ रोजगारीको अवसर विवरण	७२
५.३ स्थानीय उत्पादनको बजार विवरण	७३
५.४ गाउँपालिकाको राजस्वमा वृद्धि विवरण	७३
५.५ विकास निर्माणमा सहभागी विवरण	७४
५.६ उत्तरदातको पर्यटन तालिम विवरण	७५
५.७ सीप र क्षमता वृद्धि विवरण	७६
५.८ नयाँ भाषा, संस्कृति र सभ्यताको ज्ञान विवरण	७७
५.९ आपसी भातृत्व र मित्रता विवरण	७७
५.१० अन्ध विश्वास तथा कुरितीको अन्त्य विवरण	७८
५.११ सरसफाईको अवस्था	७९
५.१२ वातावरण संरक्षणमा पर्यटकको भूमिका	८०
५.१३ व्यवसाय सुरु गरेको वर्ष विवरण	८१
५.१४ पर्यटनबाट हुने आम्दानी विवरण	८१
५.१५ पर्यटकको संख्या विवरण	८२
५.१६ व्यवसाय प्रवेस गर्नु पूर्व व्यवसायीहरुको स्थिती विवरण	८३
५.१७ सामाजिक संस्थामा हुने आवद्धता विवरण	८४
५.१८ व्यवसाय प्रति समाजको दृष्टिकोण विवरण	८४

५.१९ व्यवसायीमा परिवर्तन विवरण	८५
५.२० पर्यटकको किसिम विवरण	८६
५.२१ शैक्षिक अवस्था विवरण	८७
५.२२ शैक्षिक अवस्था विवरण	८७
५.२३ आमा समूह तथा महिलाहरुको सहभागिता र भूमिका	८८
५.२४ गाउँमा देखिएको प्रभाव विवरण	८९
५.२५ पाहुनाको रुची र प्राथमिकता विवरण	८९
५.२६ ज्ञान, सिप अभिवृद्धिको अवस्था विवरण	९०
५.२७ होटले वर्गीकरण विवरण	९१
५.२८ घरबासको वर्गीकरण	९१
६.१ ग्रामिण पर्यटन र स्थानीय तथा व्यवसायीको सहभागिता विवरण	९५
६.२ पर्यटन विकासमा स्थानीय तथा व्यवसायीको योगदान विवरण	९६
६.३ पूर्वाधार निर्माणमा प्राथमिकता विवरण	९६
६.४ पूर्वाधारको प्राथमिकताको कारण विवरण	९७
६.५ पूर्वाधार निर्माणको जिम्मा विवरण	९८
६.६ सिक्लेसको पर्यटनको मुख्य दृश्य अवलोकन विवरण	९८
६.७ सांस्कृतिक महत्व विवरण	९९

शोधको सार

प्रस्तुत अध्ययन त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्घाय अन्तर्गत समाजशास्त्र विभागमा समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तह दितिय बर्षको दशौ पत्रको प्रायोजनको लागि तयार गरिएको हो । यो अध्ययन “ग्रामिण पर्यटन ब्यबसायमा सहभागी सिक्लेस गाउँका होटल तथा घरबास ब्यबसायीहरूको एक समाजशास्त्रीय अध्ययन” भन्ने शीर्षकमा आधारित भई गरिएको छ । पर्यटन शब्द ल्याटिन भाषाको टोर्नोस (चक्रकार यन्त्र) बाट आएको हो । यही फिरन्ते देखि आधुनिक पर्यटनसम्म बिकास भई आउदा यात्रा र साधनहरूको निकै भूमिका रहेको छ । एक ठाउबाट अर्को ठाउँमा गई निश्चित उद्देश्यका लागि भ्रमण गर्ने ब्यक्ति पर्यटक र उसको गतिविधिलाई पर्यटन भनिन्छ भने उक्त प्रबन्ध मिलाउने संस्थालाई पर्यटन उद्योग भनिन्छ ।

नेपाल भौगोलिक रुपमा सानो भए पनि यहाँको संस्कृती, प्रकृती तथा जैविक विविधता तथा जात जाती, भाषा भाषी र धार्मिक रुपमा धनी तथा सगरमाथा सहितको हिमाल र शान्तीका अग्रदुत बुद्धको जन्म स्थलले छुट्टै गर्बिलो पहिचान कायम गर्न सफल भएको छ । नेपालमा १२६ बढी जातजाती मध्य गुरुङ समुदाय सांस्कृतिक रुपमा धनी जाती हो। यहि गुरुङ समुदायको आदिम ऐतिहासिक थलो क्होला सोथरबाट सबै भन्दा नजिकको गुरुङहरूको संस्कृतीको राजधानीको रुपमा परिचित सिक्लेस गाउँ हाल नेपाल सरकारको एक सय गन्तव्य भित्र सुचिकृत मादी गाउँपालिकाको समेत सांस्कृतिक ग्राम योजना लागू भएको गाउँ हो । यहाँ नजिकै होचो स्थानमा रहेको क्हफुचे हिमताल, मादी नदीको शिर, कोरी, क्होला सोथर, ठुलेक, दूध पोखरी, ऋबु डंडा, छिमिकको गुरुङ गाउँहरू, मनाङ जाने टोनि हेगन पदमार्ग, अन्नपुर्ण र लमजुङ हिमालको सैन्दयता, थरी थरीका लालीगुरास सहितको जैविक विविधता युक्त बनस्पती, जडीबुटी र बन्यजन्तु, नेपालको दशवर्षे जनयुद्धलाई शान्तीवार्ता मार्फत देशलाई शान्ती पूर्ण अबस्थामा आबतरण गरेको प्रस्थान बिन्दुको सम्भनामा बनाएको शान्ती स्तुपा, पर्यटनविद् संरक्षण विद् डा.चन्द्र बहादुरको सम्भनामा बनाईएको संग्राहलय, एक्यापको ईलाका कार्यलय, क्होईबो, गुम्बा तथा तातोपानी लयातय धार्मिक स्थलहरू, सिक्लेस भ्यु टावर, पार्क, चार सय बढी गुरुङ समुदाय र केही दलितका घरहरू एक आपसमा जोडिएर एकै स्थानमा रहेको सुन्दर गाउँ, माघेमेला, छेलो, घाटु सोरठी, छ्याडु, आमा समूह नाच, गुरुङमौलिक रिति थिती, रितिरिवाज, परम्परा, सभा च्हो,

पर्यटकलाई आत्मिय सत्कार तथा परिवारिक बातावरण आदी कारणले सिक्लेस पर्यटकिय गन्तव्यको केन्द्र नै हो ।

पोखराबाट ४० कि मि को दुरीमा रहेको र पर्यटनको प्रचुर संभावना रहेकोले संभावनाहरुको खोज अनुसन्धान गरी कसरी पर्यटनमा बिकास गर्न सकिन्छ, र पर्यटनको प्रभावकारिता संगै स्थानीयको जिवनस्तरमा आएका परिवर्तन बारे अध्ययन गर्दै थप पर्यटकिय स्थलको रुपमा परिचित गराउन यो विषय छनोट गरिएको हो । पर्यटन उधोग दुख कम हुने र आम्दानी बढी हुने पेशा हो । यसमा यस पेशाबाट आम्दानी के कति भएको छ ? के कसरी खर्च भएको छ ? घर व्यवहार चलाउन पुगेको छ कि छैन ? कसरी समाधान गरिएको छ? पर्यटनले जिवनमा परिवर्तन ल्याएको छ छैन ? यदि छ भने के कस्ता परिवर्तन ल्याएको छ? लाभांश न्यायसंगत वितरण छ छैन ? व्यवसीले आम्दानी बढेको छ की छैन ? रोजगारी सिर्जनाको अवस्था कस्तो छ ? स्थानीय उत्पादनको विक्रिको अवस्था कस्तो छ । सामाजिक/आर्थिक प्रभाव कस्तो छ । देश विदेशका नागरिकहरुसंग भातृत्वको भावना बिकास भएको छ कि छैन ? नयाँ संस्कृती र सभ्यताको जानकारी भएको छ कि छैन ? वातावरण संरक्षण र सचेतना बढेको छ की छैन । के ले गर्दा पर्यटकलाई आकर्षित गरेको छ ? आदी विषयका प्रश्नमा अनुसन्धानमा जोड दिएको छ । कोरोनाले पर्यटन क्षेत्रमा शिथिलता छाए पनि हाल पनः पर्यटन गतिविधी बढ्न थालेका छन् ।

सिक्लेसको पर्यटन ब्यवसायीहरुको जिवनस्तरमा पर्यटनले ल्याएका परिवर्तन आएको छ । उनिहरुको समस्याहरु समाधान गर्दै गएका छन् । उनिहरुको सामाजिक, आर्थिक अवस्था सबल हुँदै गएको पाईएको छ । पहिला बेरोजगार र रोजगारीको लागि विदेश जानू पर्दा भन्दा हाल गाउँमै बसी ब्यवसायीहुदाँ उनिहरुको पारिवारिक र सामाजिक पक्ष बलियो बनेको छ ।

समग्र रुपमा सात अध्यायमा विभाजन गरि शोधपत्र तयार गरिएको छ । यस क्षेत्र गाम्रीण पर्यटनको एकदमै उपयुक्त ठाउँ भएको र यस पेशाले जनताको जिवनस्तरमा सुधार गरि गरिबी निवारण गर्ने सरकारको लक्ष्यमा टेवा पुग्ने विश्वास लिएको छु । हाल मुख्य गरी मोटरवाटोको समस्या रहेको छ । चाडै कालो पत्रे भई पर्यटकलाई सहज हुने र ब्यवसायीलाई थप फाईदा पुग्ने आशा लिएको छु । हुग, कोरी लगायत स्थानमा संचार

सुबिधा पुऱ्याउनु पर्ने, पर्यटनको सेवा सुबिधा तथा सुरक्षामा साथै पूर्वाधारमा स्थानीय, सरकार, एकाप लगायत संघ संस्थाको समन्वय हुन जरुरी रहेको छ ।

यस अध्ययनका सामान्य उद्देश्यमा ग्रामीण पर्यटनले सिक्लेसका पर्यटन ब्यबसायीको जिवनस्तरका बारेमा अध्ययन गर्नु हो भने विशिष्ट उद्देश्यमा ब्यबसायीहरुको आर्थिक र सामाजिक अवस्थाको जानकारी लिने, पर्यटन ब्यबसायले ब्यबसायीहरुको जीवन स्तरमा ल्याएको परिवर्तन अध्ययन गर्ने र उनिहरुको समस्या बारे जानकारी लिने रहेको छ ।

विश्व व्यवस्था सिद्धान्त, सहभागितामुलक जनता केन्द्रीत सिद्धान्त, खुल्ला बजार केन्द्रीत सिद्धान्तलाई आधार लिई अनुसन्धान प्रभावकारी बनाउन अन्वेषणात्मक र बर्णनात्मक ढाचाँको प्रयोग गरिएको छ । प्राथमिक तथ्याङ्क सङ्कलनको लागि स्थलगत अवलोकन, अन्तर्वाता, अनुसुची, बैयक्तिक अध्ययन विधि प्रयोग गरिएको छ। साथै द्वीतिय तथ्यांक सङ्कलनको लागि विभिन्न लेख रचना, पत्र पत्रिका, वेबसाईड, प्रकाशित पुस्तक तथा साहित्यकोसहयोग लिएको छ । सङ्कलित तथ्याङ्कलाई साङ्केतिकरण, वर्गीकरण, तालिकीकरण गरि विश्लेषण सहित तालिका सूची, प्रतिशतको आधारमा शोध अनुसन्धानलाई प्रस्तुत गरिएको छ । शोधको सारांश, निश्कर्ष, सुझाव तथा अनुसूचीहरु शोध अध्ययनको अन्तिममा राखिएको छ ।

बाटो लगायत पूर्वाधारहरु ब्यबस्थित बनाउन सकेमा, संचार सेवा विस्तार भएमा, टोनि हेगन लगायत पदमार्गहरु ब्यबस्थित बनाउन र विदेशी पर्यटक ल्याउन सकेमा, कहोला र मादीको पर्यटन गुरुयोजनामा रहेको सिक्लेस कोरी केवलकार सफल हुन सकेमा, कहफुचे हिमताल रामसारमा र कहोला सोथरलाई विश्व सम्पदा सुचीमा सूचिकृत गराउन सके अझ सिक्लेसको जिवनस्तरमा सकारात्मक परिवर्तन आउने देखिन्छ । आर्गानिक उत्पादन र खाना, स्थानीय उत्पादनको बिक्री, गुरुड संस्कार र सस्कृतीलाई विशेष संरक्षण र बिकास योजना, सिपर तालिमको बिकास, पर्यटकलाई पहुँचको आधारमा नभई समान बितरण प्रणालीको बिकास, होटल र होम स्टेहरुको समन्वय गरी न्यून आय भएकालाई समेत कुनै न कुनै रुपमा पर्यटन ब्यबसायमा जोड्न सके सरकारले लिएका पर्यटन नीति सफल हुदै ब्यबसायी र सिक्लेस वासीको आर्थिक, सामाजिक जीवनमा सकारात्मक परिवर्तन देखिन्छ ।

संक्षिप्त संब्दावली

एक्याप	अन्नपूर्ण कर्जभेसन एरिया प्रोजेक्ट
क्र.स.	क्रम संख्या
गा.वि.स	गाँउ विकास समिति
गा. पा	गाउँपालिका
टान	ट्रेकिङ एजेन्सिस एसोसियसन अफ नेपाल
नाटा	नेपाल एसोसियसन अफ ट्राभल एजेन्स
वि.स	विक्रम संम्वत्
हान	होटल एसोसियसन नेपाल